

УДОСКОНАЛЕННЯ ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНОЇ, ВОГНЕВОЇ, ФІЗИЧНОЇ ТА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

УДК 159.922

В. В. АБРОСЬКІН,

кандидат юридичних наук,

перший заступник голови Національної поліції України – начальник кримінальної поліції

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ДО ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ В УМОВАХ ПРОВЕДЕННЯ ОПЕРАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ СИЛ

Проаналізовано складові психологічної підготовки працівників Національної поліції до виконання завдань у зоні проведення операції Об'єднаних сил. Особливу увагу приділено формам і напрямам формування психологічної готовності та психологічної стійкості поліцейських, а також питанням їх психологічної реабілітації.

Ключові слова: *Національна поліція, психологічна підготовка, операція Об'єднаних сил.*

У 2014 році Російською Федерацією проти України було розпочато неспровоковану збройну агресію, результатом якої стали неправомірна окупація Автономної Республіки Крим і збройне вторгнення на територію Донецької та Луганської областей. На той час це стало можливим насамперед через стратегічну та ментальну неготовність правоохоронних органів до швидких та скоординованих дій під час кризових ситуацій у безпековому середовищі. У зв'язку з цим українське суспільство вже тривалий час перебуває під загрозою порушення територіальної цілісності держави. Проведення антитерористичної операції (до кінця квітня 2018 року), а зараз операції Об'єднаних сил потребує системного і професійного залучення сил та засобів органів поліції для забезпечення належного стану публічної безпеки та порядку.

Слід відзначити, що виконання органами та підрозділами Національної поліції завдань із надання поліцейських послуг у зоні проведення операції Об'єднаних сил вимагає організації всебічної професійної, фізичної та, насамперед, психологічної підготовки. Це пов'язано з особливими умовами, в яких виконуються поліцейські повноваження, що супроводжуються постійною зміною оперативної обстановки, великим психологічним і фізичним навантаженням, необхідністю приймати швидкі управлінські рішення в умовах обмеженого часу, часто за відсутності достатніх людських і матеріальних ресурсів.

У цій публікації ми розглянемо декілька напрямів, які є основою процесу психологічної підготовки працівників Національної поліції України до виконання завдань у зоні проведення операції Об'єднаних сил.

Насамперед слід наголосити на необхідності формування психологічної готовності до виконання службових завдань. За загальними правилами психологічну готовність до діяльності в екстремальних умовах доцільно поділяти на ситуаційну (оперативну) та довготривалу. Ситуативна готовність є динамічним, цілісним станом особистості, це внутрішня налаштованість на певну поведінку, мобілізованість усіх сил на активні та доцільні дії, її виникнення й оформлення визначаються розумінням завдань, усвідомленням відповідальності, бажанням досягнути успіху у професійній діяльності. Довготривала психологічна готовність є стійкою системою професійно важливих якостей особистості, до якої належать позитивне ставлення до професії, організованість, уважність, самовладання,

отриманий досвід, знання, вміння, навички, які необхідні для успішної професійної діяльності в різних ситуаціях, у тому числі екстремальних [1, с. 96].

Отже, основними напрямками, в яких має формуватися психологічна готовність поліцейського до виконання службових завдань, зокрема в зоні проведення операції Об'єднаних сил, доцільно визначити:

– професійно-особистісний, змістом якого є професійно важливі якості, розвинені спеціальні й творчі здібності та уміння успішно реалізувати повноваження за різних умов;

– мотиваційний, тобто наявність у поліцейського мотивів до професійної діяльності та її успішної реалізації незалежно від екстремальних ситуацій, що її супроводжують;

– емоційно-вольовий, спрямований на формування емоційної та вольової стійкості і здатності до саморегуляції та конструктивної поведінки.

Іншою важливою складовою психологічної підготовки працівників поліції є питання формування в них високої психологічної стійкості, тобто цілісної характеристики особистості, що забезпечує збереження її працездатності у психологічно несприятливих умовах, пов'язаних із раптово виникаючим впливом стресогенних факторів, та виражається у сформованості навичок протистояння внутрішнім і зовнішнім негативним факторам, адекватному реагуванню на раптові зміни обстановки, у здатності до подолання емоційного збудження і саморегуляції [2].

На цій підставі вважаємо, що основними елементами формування психологічної стійкості працівників Національної поліції в зоні проведення операції Об'єднаних сил мають бути заходи, спрямовані на мінімізацію та спротив:

1) негативним чинникам службової діяльності (напруженості, ризику, небезпеці, дефіциту часу, невизначеності умов діяльності);

2) травмуючим чинникам, що значно впливають на психіку поліцейського (виду крові, трупів, тілесних ушкоджень, загибелі товаришів).

Також психологічна стійкість має формуватися пристосовано до:

1) ситуацій професійного протистояння, що вимагає від поліцейського застосування вмінь і навичок психологічної боротьби зі злочинцями, особами, які протидіють діяльності Національної поліції, населенням, яке співчуває незаконним збройним формуванням, навичок протистояння психологічному тиску, маніпулюванню, провокаціям;

2) конфліктних ситуацій у службовій діяльності, що має наслідком формування вміння аналізувати причини конфліктів, їх механізм, процес протікання, з метою їх швидкого вирішення та недопущення розвитку, а також навичок володіння собою у психологічно напружених, конфліктних, провокаційних ситуаціях. Останній чинник є дуже важливим, оскільки в умовах бойових дій не тільки поліцейський перебуває під постійним емоційним напруженням, а й оточуюче його населення, що може бути детермінантою конфліктних і провокативних ситуацій.

Не менш важливим питанням, що потребує особливої уваги, є заходи із психологічної реабілітації працівників Національної поліції, які постраждали під час виконання завдань у зоні проведення операції Об'єднаних сил. Метою такої психологічної реабілітації є: 1) збереження або відновлення фізичного та психічного здоров'я поліцейського; 2) досягнення соціально-психологічного благополуччя; 3) зниження частоти й тяжкості наслідків перенесених бойових психічних травм у формі гострих стресових реакцій; 4) запобігання інвалідності; 5) профілактика агресивної та саморуйнівної поведінки.

Основними завданнями проведення психологічної реабілітації можна визначити:

– діагностику та нормалізацію психічних функцій працівника поліції, корекцію його особистості;

– надання допомоги в установленні (відновленні) конструктивних стосунків у сім'ї та відносин у суспільстві;

– відновлення адаптивних механізмів до екстремальних (бойових) дій;

– опанування методів саморегуляції та керування стресом (заспокоєння);

- запобігання психологічному травмуванню та психічним розладам;
- проведення психопрофілактичної та психокорекційної роботи із сім'єю;
- формування позитивних реакцій, мотивацій, соціальних установок на життя та професійну діяльність [3].

Звичайно, більшість таких заходів має проводитися фахівцями, які добре знають відповідні методики. Водночас у рамках службової підготовки, післядипломної освіти, тренінгів, навчально-методичних зборів слід приділяти більшу увагу формуванню у працівників поліції стійких навичок саморегуляції та подолання стресів.

Так, основними методами саморегуляції, якими може оволодіти працівник поліції, можна визначити: аутогенне тренування, зміну спрямованості свідомості, медитацію, дихальні вправи, працетерапію.

Аутогенне тренування – це метод психологічного розвантаження та зняття нервового навантаження шляхом частого повторення спеціальних оптимістично-мобілізуєчих формул. Зміна спрямованості свідомості полягає, наприклад, в умінні думати про що завгодно, крім емоціогенних обставин. Таке «відключення» вимагає вольових зусиль, за допомогою яких людина намагається зосередити увагу на уявленні певних позитивних об'єктів і ситуацій. Медитація – це процес самозаглиблення з метою самовдосконалення, за якого людина залишається на самоті зі своєю свідомістю. Існує кілька специфічних форм медитації, спільними рисами яких є усамітнення, розслаблення, зосередження.

Як висновок зазначимо, що питання психологічної підготовки працівників Національної поліції як до моменту залучення до виконання завдань у зоні проведення операції Об'єднаних сил, так і після цього є вкрай актуальним і потребує відповідних освітніх, наукових, психологічних, медичних заходів у напрямках формування психологічної готовності, психологічної стійкості та психологічної реабілітації.

Отже, основними напрямками такої підготовки можуть бути:

- формування стійкої системи знань про закономірності функціонування людської психіки у звичайних та екстремальних умовах діяльності, типові психічні реакції на стрес-фактори службової діяльності;
- вироблення навичок ефективної комунікації з колегами по службі та громадянами;
- формування в поліцейського впевненості в собі, своїй підготовленості, у можливості успішного подолання труднощів діяльності, готовності до зіткнення з ними;
- набуття знань щодо типів екстремальних ситуацій, а також можливих варіантів поведінки у разі їх виникнення;
- формування психологічної стійкості до різноманітних психотравмуючих чинників, вироблення навичок управління своїм емоційним станом;
- виховання в поліцейських гармонійно розвинених вольових якостей (цілеспрямованості, наполегливості, самостійності, сміливості, витривалості).

Список бібліографічних посилань

1. Пенькова Н. Є. Психологічні особливості цільової психологічної готовності військовослужбовців національної гвардії України до службово-бойової діяльності у процесі проведення антитерористичної операції // Наукове забезпечення службово-бойової діяльності Національної гвардії України : зб. тез доп. VII наук.-практ. конф. (31 берез. 2016 р., м. Харків) / Нац. акад. Нац. гвардії України. Харків, 2016. С. 95–97.

2. Заболотний С. М. Формування психологічної стійкості прикордонників при несенні служби в пунктах пропуску через державний кордон. *Вісник Національного університету оборони України*. 2014. Вип. 5. С. 64–69. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnaou_2014_5_14 (дата звернення 16.05.2019)

3. Про затвердження Порядку проведення психологічної реабілітації постраждалих учасників Революції Гідності, учасників антитерористичної операції та осіб, які здійснювали заходи із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях : постанова Кабінету Міністрів

України від 27.12.2017 № 1057 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-2017-p> (дата звернення: 17.05.2019).

Надійшла до редколегії 22.05.2019

УДК 355.426.4:004.942

Є. Г. БАШКАТОВ,

*кандидат військових наук, доцент,
начальник кафедри тактики*

Національної академії Національної гвардії України;

С. А. ГОРЄЛИШЕВ,

*кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри тактики*

Національної академії Національної гвардії України

АВТОМАТИЗАЦІЯ МЕТОДИКИ ОБҐРУНТУВАННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО СКЛАДУ ЗАХОДІВ І ФОРМУВАННЯ УГРУПОВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ В РАЙОНІ НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ

До методики обґрунтування раціонального складу заходів та формування угруповання Національної гвардії (НГ) України для охорони правопорядку в районі надзвичайного стану (НС), введеного за умов виникнення масових безпорядків, розроблена для застосування в штабах оперативного-тактичного, оперативного рівня під час підготовки пропозицій для прийняття рішення командиром для здійснення заходів з охорони правопорядку в районі НС. До цієї методики висувається наступні головні вимоги: достовірність результатів, оперативність їх одержання, доведення та виконання рішень на дії військових нарядів (ВН).

Загальний порядок застосування методики зводиться до наступного:

– офіцер штабу вивчає району майбутніх дій та об'єкти, що підлягають охороні з використанням геоінформаційної системи та цифрових карт, які входять до складу автоматизованої системи підтримки прийняття рішення;

– проводить вивчення рівня складності оперативної обстановки за допомогою сучасних електронних ресурсів та прогнозує тенденції змін оперативної обстановки в умовах НС;

– спільно з офіцерами тилу та технічної частини відповідно до поставленого завдання готує та уточнює необхідні вихідні дані та, з використанням складової автоматизованої системи – програми розрахунку особового складу угруповання НГ України по ВН та ОВСТ для здійснення заходів у районі НС, проводить розрахунки та визначає потребу сил для успішного виконання СБЗ, а також раціональну чисельність органу управління, груп бойового порядку та забезпечення угруповання НГ України. Програмний засіб, який розроблений для реалізації даного етапу, здійснює автоматизацію процесів введення інформації про склад та кількість ВН, проведення обчислень, збереження вихідних даних та результатів обчислень у вигляді сформованого документа, який має розподіл сил та засобів за ВН при різних заходах (зокрема, ізоляційні заході, охоронні заході, режимні заході та інші);

– на основі визначеної потреби сил, за допомогою автоматизованої системи підтримки прийняття рішення командувача НГ України на застосування сил, проводить вибір військових частин та визначає чисельності їх резервів, з яких раціонально формувати угруповання НГ України, яке спроможне успішно виконати СБЗ за даних умов обстановки;

– за результатами розрахунків штаб готує пропозиції для прийняття рішення командиром (начальником).